

EĞİTİMİN EMEK PİYASASI ÜZERİNE ETKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Gökhan Ataştöken¹

Esin Cumhuri Yalçın²

Öz

Araştırma, eğitimin emek piyasaları üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada 35 OECD ülkesi örneklem olarak seçilerek, 2017 yılı veri seti ile çalışılmıştır. İlgili veri seti OECD istatistiklerinde yer alan Daha İyi Yaşam Endeksi alt değişkenlerinden elde edilmiştir. Araştırmaya konu olan hipotezler SmartPLS programından faydalanılarak Yapısal Eşitlik Modellerinin kullanılması ile test edilmiştir. Eğitim değişkeni eğitime katılma oranı, öğrencilerin becerileri ve eğitimde geçen yıl alt göstergeleri ile incelenmiştir. Emek piyasaları dinamikleri ise; istihdam oranı, işe bağlı kazanç, uzun dönemli işsizlik oranı ve emek piyasalarına olan güvensizlik alt göstergeleri üzerinden ölçülmüştür. Araştırmanın sonucunda OECD üyesi ülkelerde 2017 yılı Daha İyi Yaşam Endeksi verilerine göre; eğitim, emek piyasasının pozitif dinamiklerini pozitif yönde etkilemektedir. Eğitimde meydana gelen iyileşmenin ülkedeki istihdam oranını ve işe bağlı kazançlarını artırdığı gözlenmiştir. Diğer yandan eğitimin emek piyasasındaki negatif dinamiklerini ise negatif yönde etkilemektedir. Başka bir ifade ile eğitimde meydana gelen bir iyileşme, uzun dönemli işsizliği ve emek piyasalarına olan güvensizliği azaltmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Emek Piyasası, OECD, Yapısal Eşitlik Modellemesi.

JEL Kodları: C3, H75, J24

THE EFFECT OF EDUCATION ON LABOR MARKET: A RESEARCH ON OECD COUNTRIES

Abstract

The study was carried out with a 2017 data set, with 35 OECD countries selected as samples to measure the effect of education on labor markets. The relevant data set was derived from the Better Life Index sub-variables contained in OECD statistics. The hypotheses that are subject to the study have been tested using structural equality model using the SmartPLS program. The education variable was analyzed in terms of participation in education, student skills and years in education sub-indicators. Labor market dynamics were measured through sub-indicators of employment rate, job-related earnings, long-term unemployment rate and labor market insecurity. As a result of the study, according to the Better Life Index for 2017 in OECD member countries, education positively effects the positive dynamics of the labor market. It has been observed that improvement in education increases the employment rate and job-related earnings in the country. On the other hand, education negatively effects the negative labor market dynamics. In other words, an improvement in education reduces long-term unemployment and labor market insecurity.

Keywords: Education, Labor Market, OECD, Structural Equality Modeling.

JEL Codes: C3, H75, J24

* Bu eser, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD Yüksek Lisans Programında, Dr. Öğr. Üyesi Esin Cumhuri YALÇIN danışmanlığında Gökhan ATAŞTÖKEN tarafından kaleme alınmış "Eğitimin Emek Piyasası Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ gokhanatastoken@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0985-8073

² Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü, esincumhur.yalcin@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0457-4971

Geliş Tarihi (Received): 17.07.2020; **Kabul Tarihi (Accepted):** 05.10.2020

Atıf/Citation: Ataştöken, G., Yalçın, E.C. (2020). Eğitimin Emek Piyasası Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 204-220. **DOI:** 10.47140/kusbder.771086

Giriş

Günümüzde toplumların gelişmişlik seviyesini gösteren çok sayıda indikatör bulunmasına rağmen, bunlardan bazıları tarihin her döneminde önemini korumuştur. Bazı yazarlar geliri, bazı yazarlar gelir dağılımını, bazıları sağlık göstergelerini, bazıları ortalama yaşam süresini gelişmişliğin göstergesi olarak değerlendirirken; bazı yazarlar ise eğitimi en önemli gösterge olarak değerlendirmektedir.

Bireylerin bilgi düzeylerini artırmayı, düşünce yapısını oluşturmayı ve davranışlarını geliştirmeyi amaçlayan eğitim, yalnızca bir bireyin kendini gerçekleştirmesini değil aynı zamanda bir toplumun kendini gerçekleştirmesini sağlayabilen bir özelliğe sahiptir. Kapsayıcılığı ve etkileri bakımından eğitim, bireylerin kendini gerçekleştirmesini, daha anlamlı bir hayata geçmeyi ve yüksek gelir elde etmeyi sağlamayı hedeflemektedir. Tüm bunlar bireylerin çalışma yaşamlarını iyileştirmesi ile mümkündür. Buna göre eğitim, bireylerin emek piyasasına girişini kolaylaştırmakta ve bireye daha yüksek bir refah vaat etmektedir. Daha yüksek eğitimin ise bireyleri aşan bir sonucu vardır. Buna göre tek tek bireylerin eğitiminin yükselmesi, ülkenin rekabetçilik ve yenilikçilik düzeyini de arttırmaktadır. Diğer bir ifadeyle bireysel yatırım olarak göze çarpan eğitim, aynı zamanda toplumsal bir yatırımdır ve bu yatırımın en önemli yansıması emek piyasası üzerinedir.

Nitekim mevcut araştırma, 2017 yılı için Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinde eğitimin emek piyasaları üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda OECD istatistiklerinde yer alan 2017 yılı Daha İyi Yaşam Endeksi verilerinden yararlanılarak, SmartPLS programında Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) tekniği kullanılmıştır. OECD üyesi 35 ülke araştırmaya dâhil edilmiştir. Eğitim değişkeni; eğitime katılma oranı, öğrencilerin becerileri ve eğitimde geçen yıl alt göstergeleri ile incelenmiştir. Emek piyasaları dinamikleri ise; istihdam oranı, işe bağlı kazanç, uzun dönemli işsizlik oranı ve emek piyasalarına olan güvensizlik alt göstergeleri üzerinden araştırılmıştır.

Bu bağlamda araştırmada ilk bölüm “eğitim kavramı, amacı ve önemi” başlığını, ikinci bölüm “emek piyasası kavramı ve özellikleri” başlığını, üçüncü bölüm “eğitimin emek piyasası üzerine etkileri” başlığını ve son bölüm ise “OECD ülkeleri üzerine bir araştırma” başlığını taşımaktadır.

1. Eğitim kavramı, amacı ve önemi

Bireyler biyolojik yapıları gereği bedenlen, zihnen ve duygusal açıdan kendilerini geliştirme ihtiyacı duyarlar. Bu nedenle; günlük hayatını sürdürürken ve eğitime katılırken gerekli olacak teorik, pratik ve mesleki bilgileri edinmek, bedenlen sağlıklı ve güçlü bir yapıda olmak amacıyla eğitim alırlar (Kızılloluk, 2007: 22). Eğitim bireylerin bilgi düzeylerini artırmayı, düşünce yapısını oluşturmayı ve davranışlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır (Öztürk, 2005: 30). Araştırmanın konularından biri olan eğitim kavramı, kişisel ve toplumsal yaşamı şekillendirmek için toplumun süregelen bilgi, beceri, anlayış ve kültürel birikiminin gelecek nesillere aktarılmasına aracılık etmeye yönelik çalışmaların bütünü şeklinde tanımlanmaktadır (Çalışkan, 2007: 287).

İlkel göçebe toplumlardan günümüze kadar gelinen süreçte toplumun içinde bulunduğu hayat koşulları ve ekonomik yapı, eğitimin bireye kazandıracığı nitelikler üzerinde etkili olmuştur. Günümüz bilgi çağında, uzmanlaşmaya ve yeni bilgi üretimine duyulan ihtiyaç dolayısıyla eğitimin niteliği öne çıkmıştır (Erden, 2011: 62). Bireyler, zihinsel kapasiteleri dolayısıyla yaşamları boyunca eğitim süreci içerisinde dirler. Bireyler ilgi alanları, yetenekleri ve mesleki bilgi birikimi doğrultusunda alacakları eğitim hizmetiyle, içinde bulunduğu toplumun gerekli gördüğü algılama ve sorun çözme kapasitesi yüksek, nitelikli işgücü olarak kendilerini yetiştirebilirler (Güngör ve Göksu, 2013: 60).

Genel olarak eğitim bireylerin meslek sahibi olmalarına yönelik bilgi ve beceriyi kazanmalarını sağlamayı, toplumsal yaşamda üstlenecekleri görevler için demokratik değerleri öğretmeyi, hoşgörülü bir davranış yapısı için rasyonel düşünme alışkanlığı kazandırmayı; bilim, sanat ve teknolojiye katkı sağlamayı ve buluşların uygulanmasını kolaylaştırmayı hedeflemektedir (Genç, 1991: 52). Eğitimin asli amaçlarının başında, içinde bulunulan koşulların iyileştirilmesi ve

gelecekte istenilen toplum düzenine ulaşmak için deneyim, tecrübe ve kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılmasının sağlanması gerekmektedir (Sağ, 2003: 12).

İşverenler ekonomik ve örgütsel amaçları doğrultusunda çalışanlarına yönelik eğitim yatırımında bulunmaktadırlar. Ekonomik amaçlar doğrultusunda katlanılan eğitim yatırımları ile maliyetlerde, hata oranlarında ve iş kazalarında düşüş, işe devamsızlıkta azalma, zamandan tasarruf, kalite ve üretimde ise artış hedeflenmektedir. Örgütsel amaçları doğrultusunda katlanılan eğitim yatırımları neticesinde ise çalışanların bilgisini, yeteneklerini, deneyimini, iş doyumunu ve işyerine bağlılığını artırmak; çalışma arkadaşlarıyla iletişim ve dayanışma içerisinde olması sağlanmak hedeflenmektedir. Verilen eğitimler neticesinde niteliği artan çalışanlar, kariyer basamaklarında bir üst sınıfa yükselme olanağı bulmakta ve maaşlarında artış sağlanmaktadır. Böylece, bireysel amaçlarını gerçekleştiren çalışanların işyerine bağlılığı da artmaktadır (Muradova, 2007: 81-82). İşverenler ayrıca, örgütsel bağlılığı artan nitelikli işgücünü uzun süre bünyesinde tutmak ve yüksek düzeyde yararlanmak için kariyer planlamasına da yer vermektedir (Hoşgörür ve Gezgin, 2005: 4).

Bu bağlamda eğitim, bireyleri ve toplumları birbiriyle bağlantılı olarak olumlu yönde etkilemektedir. Yeterli ve iyi bir eğitim alan bireyler; yeni teknolojilerin ortaya çıkarılmasını, bu teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılmasını ve verimliliğin artırılmasını sağlamaktadırlar. Bireylerin verimliliğinin artması gelir düzeyini de yükseltmektedir. Bireysel olarak yükselen gelir, aynı zamanda milli gelirin de artmasını sağlamaktadır. Refah düzeyinin artması neticesinde ise demokratikleşme ve siyasal istikrar sağlanmaktadır. Toplumun bilinçlenmesiyle doğum oranları, bebek ölüm oranları ve suç işleme oranlarında azalma sağlanmaktadır. Dolayısıyla hem bireyler hem de toplumlar daha müreffeh bir yaşama erişebilmek için eğitim talep etmektedirler.

2. Emek piyasası kavramı ve özellikleri

Emek kavramı, bireylerin üretim ve hizmet sürecine bedensel ve zihinsel güçleriyle ya da yetenekleri ile sundukları katkıyı ifade etmektedir (Orhan ve Erdoğan, 2008: 227). Bir yerleşim yerinde, bölgede ve ülkede yaşayan toplam nüfus içerisinde; alt sınırını genellikle zorunlu eğitimin bitişi, üst sınırını ise emeklilik yaşının oluşturduğu çalışma çağındaki (15-64 yaş) nüfusun emek arzı ile bu emeği talep edenlerin bir araya geldiği yapıya emek piyasası, bir diğer adıyla işgücü piyasası denmektedir (Cerev ve Yenihan, 2017: 78-79). Ekonomide mevcut olan piyasalar içerisinde en önemlisi olarak kabul edilen emek piyasası, işgücüne vasıflarına uygun işi bulma, işverenlere ise üretim ve hizmet süreci için belirlediği ölçütler doğrultusunda ihtiyacı olan işgücünü seçme kolaylığını sağlamaktadır. İşgücünün büyük çoğunluğu hizmetlerinin karşılığında gelir elde etmek için emek piyasasında yer alırken, birçoğu ise iş görmedikleri zamanın artan kısmında beceri kazanmak için yer almaktadır (Işığışık, 2011: 4). Bu bağlamda ana unsuru insan olan emek piyasasının özellikleri para ve mal piyasalarından farklıdır.

İşgücünün miktarı ve niteliği, ülkelerin insan kaynağını yansıtır. Emek piyasasının dinamiklerini oluşturan toplam işgücü arzı, nüfus artışı ve azalışına bağlıyken; işgücü talebi ise ekonomik koşulların sonucuna bağlıdır (Şentürk, 2015: 114). Bu bağlamda emek piyasasının dinamikleri OECD tarafından; istihdam oranı, işe bağlı kazanç, emek piyasasına olan güvensizlik ve uzun dönemli işsizlik ile ölçülmektedir.

İstihdam Oranı: Genel itibariyle üretim faktörlerinin üretim sürecine katılması olarak açıklanan istihdam kavramı, esasında emeğin üretimde girdi olarak kullanılmasını ifade etmektedir. İstihdamın; üniversite yurtları, yetiştirme yurtları, huzurevi, özel nitelikteki hastane, hapisane, kışla vb. yerlerde ikamet edenlerin dışında kalan kurumsal olmayan nüfus içindeki oranına ise istihdam oranı denmektedir. Emek piyasasında işsizler dışarıdakiler olarak nitelendirilirken, istihdam edilenler ise içeridekiler olarak nitelendirilmektedir (Cerev ve Yenihan, 2017: 79). İstihdam oranı, istihdama ilişkin en önemli göstergedir ve bir ülkede belirli bir dönemde istihdam edilen bireylerin aktif nüfusa oranlanmasıyla hesaplanmaktadır (İstihdam Oranı = (İstihdam

Edilenler / Aktif Nüfus) * 100). Yapılan hesaplama, istihdam edilenlerin aktif nüfus içindeki göreceli ağırlığını, yüzde kaçının istihdam edildiğini göstermektedir (Işığışık, 2011: 22).

İstihdam, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve refah seviyesini artırmak için özgür iradeleri ile emeğini arz eden bireylerin, işverenlerce doğal kaynak ve sermaye faktörü ile birlikte üretim sürecine dahil edilmesi ve üretimde yarattıkları değer karşılığında ücret verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Emek karşılığında “ürün” elde edilmesi, elde edilen ürüne karşılık “gelir” elde edilmesi, gelir ile toplum içinde “saygınlık” kazanılması ve üretim sürecinde “devamlılık” sağlanması neticesinde tam manasıyla istihdam sağlanmış olmaktadır (Işığışık, 2011: 19-20).

İşe Bağlı Kazanç: Çalışanlar işyerine sunduğu katkının, verdiği emeğin karşılığında ekonomik bir kazanç olarak ücret elde etmektedir. Çalışanların yaptıkları iş karşılığında almak istedikleri ücret ile işverenin verdiği ücretin örtüşmemesi iş doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Eğinli, 2009: 41). Çalışanların emekleri karşılığında maddi kazanç beklentisi içerisinde olmasının öncelikli nedeni, yaşamlarını devam ettirmek için gerekli olan fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasında ücretin önemli bir araç olmasından kaynaklanmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte bireylerin beklentilerinin de artması, maddi kazanç beklentisini de artırmıştır (Sağır, 2016: 421). Nitekim bireylerin çalıştıkları iş, refahını artırmasını sağlamaktadır (Akar, 2014: 6).

Bu bağlamda “istihdam oranı” ve “işe bağlı kazanç” değişkenleri emek piyasasının pozitif göstergelerini temsil etmektedir. Buna göre bir ülkedeki istihdam oranının ve işe bağlı kazançların artması ülkedeki pozitif emek piyasası göstergelerinin iyileştiğini ifade etmektedir. Nitekim gelişmiş ülkelerin tamamında bahsi geçen emek piyasası göstergeleri iyi durumdadır.

Emek Piyasasına Olan Güvensizlik: İşsizlikle ilgili önceki kazançların yüzdesi olarak ölçülen beklenen kazanç kaybı olarak tanımlanmaktadır. Bu kayıp işsiz kalma riskine, işsizlik süresine ve devletin bu kayıplar karşısında işsizlere yönelik mali desteğine bağlıdır (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=BLI>). İş kaybı riski yüksek olan işçiler, özellikle daha küçük sosyal güvenlik ağlarına sahip ülkelerde daha savunmasızdır.

İşsizlik Oranı: Emek piyasasının temel göstergelerinden olan işsizlik oranı, işgücü içerisinde işi olmayan ancak iş arayan işgücünün oranını vermektedir. Ülkelerin işsiz sayısı, işgücü sayısına göre değişiklik göstermektedir. Toplam işgücü içindeki işsizliğin ölçülmesinde, işsizler ve işgücüne dahil olmayanların sayısından yararlanır. Söz konusu oran, “(işsizler / işgücü) * 100” formülünden yararlanılarak hesaplanmaktadır (Işığışık, 2011: 32). Makroekonomik istikrar göstergesi olarak kabul edilen işsizlik oranının artması, açık iş sayısının azaldığını ve istihdam olanakları ile ekonominin daraldığını ifade ederken; işsizlik oranının azalması ise, ekonomide genişlemeyi ifade etmektedir (Işığışık, 2011: 33).

Burada vurgulanması gereken bir diğer önemli nokta ise “emek piyasalarına olan güvensizlik” ve “işsizlik oranı” değişkenlerinin emek piyasasının negatif göstergelerini temsil etmesidir. Buna göre bir ülkedeki emek piyasalarına olan güvensizlik düzeyi ve işsizlik oranının artması ülkedeki negatif emek piyasası göstergelerinin arttığını ifade etmektedir. Nitekim ekonomik olarak sorun yaşayan ülkelerin tamamında bahsi geçen emek piyasası göstergeleri zayıf durumdadır.

Buradan hareketle, ülkelerin emek piyasalarının pozitif göstergelerini iyileştirme ve emek piyasalarının negatif göstergeleriyle mücadele etme hedefleri bulunmaktadır. Bahsi geçen hedefleri gerçekleştirmenin birçok yolu olsa da mevcut araştırma bunun eğitim ile sağlanabileceğini ileri sürmektedir. Bu aşamada eğitim ve emek piyasaları ilişkisinin ortaya konması mevcut çalışmanın asıl amacını oluşturması bakımından önemlidir ve devam eden bölümde bu ilişkiye yer verilmiştir.

3. Eğitimin emek piyasası üzerindeki etkileri

Eğitim, bireylerin hayatlarına yön vereceği; bilgi, beceri, tutum ve değerlerin edinilmesini, sosyal ve kültürel değişimlere uyumunu, temel ihtiyaçlar ile imkânlarla erişmesini ve ekonomik gelişmeyi

hızlandıracak vasıflı işgücünün yetiştirilmesini sağlamaktadır. İşgücünün niteliği artıkça; emek piyasasındaki mesleki statüsü, geliri ve istihdam edilme süresi vasıfsız işçilere kıyasla daha fazla artmaktadır (Durkaya ve Hüsnüoğlu, 2018: 55).

Emek arzının ve talebinin karşılaştığı emek piyasası, bireylerin kişisel tercihleri ile işverenlerin talepleri arasındaki etkileşim dolayısıyla dinamik bir yapı arz etmektedir. İşgücü arz ve talebine bağlı olarak gelişen koşullar, emek piyasasına yön vermektedir. Değişkenlik arz eden işgücü arz ve talebinde dengeyi ise ücretler sağlamaktadır (Özçalık ve Durmuş, 2014: 43).

Klasik iktisat teorisi ve Keynesyen iktisat teorisi, emek piyasasında ortaya çıkan işsizliğin nedenine iki farklı açıdan yaklaşmaktadır. Klasik teoriye göre, emek piyasasında tam istihdam ortamı olmasına rağmen doğal işsizlik oluşmaktadır. Keynesyen teoriye göre ise, işgücü arzına karşılık yeterli talebin olmamasından kaynaklı olarak eksik istihdam ortaya çıkmakta ve bu nedenle emek piyasasında tam istihdam süreklilik arz etmemektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin teknolojik altyapı ihtiyacı gereğince gerçekleştirdiği yatırımlar, toplumsal yapıda değişimi ve bazı endüstri alanları ile mesleklerin önemini yitirmesine neden olmaktadır. Önemini yitiren sektörlerdeki firmaların kapanması, otomasyon sistemlerinin üretimde vasıfsız emeğin yerini alması ve vasıfsız emeğe olan talebin azalması ile işverenlerin bu gelişmelere uyum sağlayacak vasıflı kişileri istihdam etmek istemesi yapısal işsizliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yapısal işsizliğin etkisini en aza indirmek ve yeni iş süreçlerine hazır olmak için vasıflı, yani eğitilmiş olmak gerekmektedir (Bağcı, 2018: 349). Yeni iktisadi yaklaşımlara göre istihdam ortamının sağlanabilmesi ve işsizlik oranının düşürülmesinin temel koşulu ise, beşeri sermaye yatırımlarından, yani bireylerin kendisini geliştirmesine yönelik eğitim yatırımlarından geçmektedir (Özçalık ve Durmuş, 2014: 41). Eğitilmiş olmak ile istihdama katılmanın ve gelir elde etmenin aynı anlama geldiği günümüzde, daha yüksek gelir elde etmek ve istenilen statüye erişmek için eğitim yatırımlarının devamlılığı gerekmektedir (Buyruk, 2018: 616).

Bireylerin aldığı eğitim ve bu eğitimin seviyesi; hayatlarına yön vereceği bilgi, beceri, tutum ve değerleri edinmesini, sosyal ve kültürel değişimlere uyumunu, ekonomik gelişmeyi hızlandıracak vasıfları kazanmasını, dilediği işlere ve çalışma koşullarına erişmesini ve istihdamda kalma süresinin uzamasını sağlamaktadır. Bireylerin işgücüne katılımını eğitimle birlikte; bireylerin kişisel özellikleri, yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, sağlık koşulları, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum ile bireylerin vasıflarına göre alacakları ücreti de etkilemektedir. Vasıflı işçilerin aldıkları ücret; eğitim seviyelerine bağlı olarak artan mahareti, sorun çözme yöntemleri, iletişime açık olmaları, daha hızlı öğrenebilmeleri, yeni bilgi üretebilmeleri, ileri teknolojileri kullanabilme yeteneklerine bağlı olarak artan performansı dolayısıyla vasıfsız işçilere kıyasla yüksek olmaktadır (Durkaya ve Hüsnüoğlu, 2018: 55-57). Düşük ücret karşılığı istihdam şekli, genel olarak gelişmekte olan ülkelerde görülen bir durumdur. Bunun en temel nedeni ise, çalışanların eğitim seviyesinin düşük olması nedeniyle üretim için gerekli olan donanımına sahip olmamasından ve üretim sürecinde kullanılan teknolojik altyapıya uyum sağlayamamasından kaynaklanmaktadır (İçli, 2001: 68).

Bireylerin eğitim seviyesinin artması aynı zamanda işgücünün niteliğini de artıracığı için, istihdam oranının ve işe bağlı kazancın da artması beklenmektedir. Buna karşılık eğitimin, işsizlik oranını ve emek piyasalarına olan güvensizliği azaltacağı düşünülmektedir. Bu amaçla bu iki iddianın değerlendirilmesi için bir sonraki bölümde uygulamaya yer verilmiştir.

4. OECD ülkeleri üzerine bir araştırma

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacına, önemine, yöntemine, verisine, hipotezlerine, kısıtlarına ve bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın amacı ve önemi

Çalışmada 2017 yılı OECD ülkeleri için eğitimin emek piyasası üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu etkiler iki ana başlıkta sunulmaktadır. Araştırmanın en temel

amacı; eğitimin emek piyasasının pozitif dinamiklerini artıran, negatif dinamiklerini ise azaltan bir etkiye sahip olup olmadığını ortaya koymaktır.

Bunun için 02.05.2020 tarihinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında ve TÜBİTAK ULAKBİM çatısı altında, Türkiye’de yayınlanan akademik dergiler için elektronik ortamda barındırma ve editoryal süreç yönetimi hizmeti sunan DergiPark veri tabanında “eğitim”, “emek piyasası”, “OECD” ve “eğitim ve emek piyasası” anahtar kelimeleri taratılmış ve bahsi geçen anahtar kelimeleri içeren çok sayıda eserin kaleme alındığı belirlenmiş, ancak mevcut eserin konusu olan “OECD Ülkelerinde Eğitimin Emek Piyasası Üzerindeki Etkisi” başlığının herhangi bir araştırmaya konu olmadığı görülmüştür. Bu nedenle mevcut araştırma ulusal yazındaki önemli bir eksikliği gidermeyi hedeflemektedir.

Bununla birlikte ulusal ve uluslararası yazında yapılmış eğitim ve emek piyasası dinamikleri arasındaki ilişkileri inceleyen ampirik çalışmalar da mevcuttur. Tablo 1’de yapılan çalışmaların özetlenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1. Bazı Ampirik Çalışmalar için Literatür Özeti

<i>Yazar(lar)</i>	<i>Dönem</i>	<i>Yöntem</i>	<i>Bağımsız Değişken/(ler)</i>	<i>Bağımlı Değişken/(ler)</i>
Altunöz (2020)	1998-2015	Eşbütünleşme Analizi	Eğitim Seviyesi	Genç İşsizlik Oranı
Bayır ve Şahin Kutlu (2019)	1988-2017	ARDL Sınır Testi	Mesleki Eğitim, Üniversite Eğitimi, GSYİH	Genç İşsizlik Oranı
Şen (2018)	2012	ANOVA, t-testi	Eğitim Kurslarına Katılım	İş bulma Süresi
Beltekin (2014)	2013	İçerik Analizi	-	-
Yamak vd. (2012)	2008	Lojistik Regresyon	Yaş, Eğitim, Medeni Durum, Mülkiyet	İşgücüne katılım oranı
Wu (2011)	2009	YEM	Pratik Kurslar, Ders Yüğü, İş İhtiyacı vd.	İşsizlik Oranı
Nunez ve Livanos (2010)	2005	Çok Terimli Lojit (M-Logit)	Cinsiyet, Eğitim Seviyesi, Eğitim Alanı vd.	Çalışma Durumu
Chen ve Wu (2007)	1999-2003	OLS, LSDV, FGL ve Ridge Regresyon	Eğitim Yapısı Endeksleri, Eğitim Ölçeği, Ekonomik Büyümü vd.	İstihdam Oranı

García-Mainar ve Montuenga (2005)	1994-2000	OLS, EGIV (Efficient Generalized Instrumental Variables)	Eğitim Seviyesi, Deneyim, Öğrenim Yılı,	İşe Bağlı Kazanç
---	-----------	--	---	------------------

4.2. Araştırmanın yöntemi

Çalışmada, eğitimin emek piyasaları üzerindeki etkisinin incelenmesi ve aralarındaki ilişkinin ortaya konması için YEM analizi uygulanmıştır. YEM analizinin uygulanmasında SmartPLS programı kullanılmıştır. YEM, teorik modellerin örneklemden elde edilen veriler ile test edilmesine olanak sağlamaktadır. YEM, yazında yapısal regresyon modelleri olarak da tanımlanmakta olup, iki kısımdan oluşmaktadır: Ölçüm modelleri ve yapısal modeller (Bayram, 2010: 41).

YEM’de kovaryans temelli yapısal eşitlik modeli ve varyans temelli yapısal eşitlik modeli olmak üzere iki yaklaşım ile analiz yapılmaktadır. Çalışmada Kısmi En Küçük Kareler Yöntemi Yapısal Eşitlik Modeli (PLS-YEM) kullanılmıştır. Analizde söz konusu olan örneklem hacminin küçük olması ve faktörleri oluşturan maddelerin az sayıda olması durumu ile karşılaşıldığından SmartPLS programının kullanılması uygun görülmüştür (Kwong ve Wong, 2013: 3; Dülgeroğlu ve Başol, 2017: 296; Başol, 2018: 77). Bu yöntem, verinin dağılımı hakkında bir varsayımın sağlanması gerekliliği olmadığı için esnek bir yöntemdir. Küçük örneklem hacminde ve veriler normal dağılıma sahip değil ise PLS–YEM yöntemi daha tutarlı sonuçlar vermektedir (Fornell ve Bookstein, 1982: 449; Hair vd., 2012: 420; Tüter Şahinoğlu ve Giray Yakut, 2019: 9). YEM, son dönemde regresyon modellemesi çalışmalarında makro veriler için de kullanılan popüler bir analiz tekniği haline gelmiştir.

4.3. Araştırmanın verisi

Çalışmada 2017 yılı Daha İyi Yaşam Endeksi (Better Life Index) göstergelerinden eğitim ve emek piyasaları alt göstergeleri değişken olarak belirlenmiştir. Eğitimin üç alt göstergesi olan eğitime katılma oranı, öğrencilerin becerileri ve eğitimde geçen yıl eğitim değişkenini oluşturmaktadır. Emek piyasası ise pozitif ve negatif dinamikler olmak üzere iki faktörden meydana gelmektedir. Pozitif dinamikleri istihdam oranı ve işe bağlı kazanç değişkenleri, negatif dinamikleri ise emek piyasasına olan güvensizlik ve işsizlik oranı değişkenleri oluşturmaktadır. İlgili veri seti OECD veri tabanından elde edilmiştir (<https://stats.oecd.org/>).

Çalışmaya konu olan örneklem OECD üyesi olan 35 ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkeler; Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Şili, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kore, Litvanya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri’dir.

Analizde kullanılan değişkenler ve bu değişkenlere ait alt boyutlar Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Değişken Tanımlamaları

Değişkenler		Alt Boyutları
Eğitim		Eğitime Katılım Oranı
		Öğrencilerin Becerileri
		Eğitimde Geçen Yıl
Emek Piyasası Göstergeleri	Pozitif Dinamikler	İstihdam Oranı
		İşe Bağlı Kazanç
	Negatif Dinamikler	Emek Piyasasına Olan Güvensizlik
		Uzun Dönemli İşsizlik Oranı

Modelde yer alan ilk değişken eğitim değişkenidir. OECD eğitim değişkenini üç alt boyut ile ölçmektedir. Alt boyutlar “eğitime katılım oranı”, “öğrencilerin becerileri” ve “eğitimde geçen yıl” olarak sunulmaktadır. Eğitime katılım oranı yüzdelik (%) birim ile ölçülürken, öğrencilerin becerileri değişkeni ise ortalama skor birimleri ile ölçeklenmiştir. Eğitime katılım oranı değişkenine ait veriler incelendiğinde OECD ülkeleri arasında en yüksek yüzdeliğe sahip üç ülke Japonya (%94), Çek Cumhuriyeti (%93) ve Slovakya (%92) iken; en düşük yüzdeliğe sahip üç ülke ise Meksika (%37), Türkiye (%39) ve Portekiz (%47) olarak sıralanmaktadır. Eğitime katılım oranının artması ülke içinde eğitimin geliştiği ve güçlendiği şeklinde yorumlanabilir.

Eğitim değişkeninin bir diğer alt boyutu “öğrencilerin becerileri” değişkenidir. Bu değişken öğrencilerin PISA skorlarıyla ölçülmektedir. Öğrencilerin becerileri değişkenine ait veriler incelendiğinde OECD ülkeleri arasında en yüksek yüzdeliğe sahip üç ülke Japonya (529), Estonya (524) ve Kanada (523) iken; en düşük yüzdeliğe sahip üç ülkenin ise Meksika (416), Türkiye (425) ve Şili (443) olduğu görülmektedir. PISA skorlarından elde edilen puanların ortalaması alınarak hesaplanan bu istatistiğin artması, ülke içinde öğrencilerin almış olduğu eğitimin niteliğinin ve bilgi çıktılarının arttığını gösteren bir gösterge olarak yorumlanabilir.

Eğitim değişkeninin ölçülmesinde kullanılan son değişken ise “eğitimde geçen yıl” değişkenidir. Bu değişken yıl cinsinden ölçülmektedir. Bu değişkene ait veriler incelendiğinde OECD ülkeleri arasında en yüksek ortalama eğitim yılına sahip üç ülke Finlandiya (19,8), Danimarka (19,7) ve İzlanda (19,3) iken; en düşük değere sahip üç ülke ise Meksika (14,8), Lüksemburg (15,1) ve İsrail ile Estonya (15,8)’dır. Bir ülkede eğitimde geçirilen yıl sayısal olarak arttığında bireylerin daha fazla bilgi ve tecrübe edineceği düşünülebilir.

YEM’de yer alan diğer değişken ise emek piyasası göstergeleridir. Bu değişken pozitif ve negatif olmak üzere iki alt boyuta sahiptir. Pozitif dinamikler, OECD tarafından istihdam oranı ve işe bağlı kazanç değişkenleri ile ölçülmektedir. İstihdam oranı, birim olarak yüzde (%) şeklinde ölçülmekte ve bir ülkedeki kurumsal nüfusun ne kadarlık kısmının emek piyasasında istihdam edildiğini göstermektedir. Bu oranın artması, ülkedeki bireylerin daha yüksek oranda çalışma yaşamı içinde yer aldıklarının göstergesidir. İstihdam oranı verileri incelendiğinde, en düşük istihdam oranına sahip üç ülkenin sırasıyla; Türkiye (%51), Yunanistan (%52) ve İtalya (%57), en yüksek istihdam oranına sahip üç ülkenin sırasıyla; Hollanda (%75), Yeni Zelanda (%76) ve İsveç (%76) olduğu görülmektedir. İstihdam oranı değişkenine ait sayısal verilerin büyüklüklerin artması, emek piyasalarını pozitif yönde etkilemekte ve eğitimin bu değişkeni artırıcı bir etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Emek piyasalarının pozitif dinamiklerden ikincisi ise işe bağlı kazançlardır. İşe bağlı kazançlar değişkeni birim olarak ABD doları (\$) şeklinde ölçülmekte ve ülkedeki bireylerin yalnızca çalıştıkları işlerden elde ettikleri gelirin ortalamasını göstermektedir. Bu değer artması, işe bağlı elde edilen kazancın yani gelirin arttığını göstermektedir. İşe bağlı kazançlar verileri incelendiğinde, en düşük işe bağlı kazançta sahip üç ülkenin sırasıyla; Türkiye (\$22.848), Slovakya (\$23.508) ve Estonya (\$23.621), en yüksek işe bağlı kazançta sahip üç ülkenin sırasıyla; Hollanda (\$52.833), Norveç (\$53.643) ve ABD (\$60.154) olduğu görülmüştür. Aynı istihdam oranı değişkenindeki gibi eğitimin işe bağlı kazançları arttıracığı düşünülmektedir.

Bu bağlamda emek piyasalarının pozitif dinamiklerindeki artış, bir ülkedeki emek piyasalarının geliştiğini ve güçlendiğini gösteren bir göstere olarak düşünülmektedir. Buna göre, pozitif göstergelerde meydana gelen bir artış, çalışanlar için gelir yaratabildiğini ve işgücü piyasası hacminin arttığını göstermektedir.

Emek piyasalarının ikinci alt boyutu ise emek piyasalarına olan güvensizlik ve uzun dönemli işsizlik oranından oluşan emek piyasalarının negatif dinamikleridir. Emek piyasasına olan güvensizlik, işsizlikle ilgili önceki kazançların yüzdesi olarak ölçülen beklenen kazanç kaybı olarak tanımlanmakta ve yüzde (%) cinsinden ölçülmektedir. Bu oran artması ülkede işsizlik riskinin yüksek olduğunu ve sağlanan sosyal koruma imkânlarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Emek piyasasına olan güvensizlik istatistikleri incelendiğinde, en yüksek orana sahip üç ülkenin sırasıyla; Yunanistan (%17,4), İspanya (%17,3) ve Türkiye (%13) olduğu görülürken, en düşük orana sahip üç ülkenin ise sırasıyla Almanya (%2), Çek Cumhuriyeti (%1,8) ve Japonya (%1,5) olduğu görülmektedir. Eğitimin artmasının emek piyasalarına olan güvensizliği azaltacağı düşünülmektedir.

Bir diğer emek piyasalarının negatif göstergesi uzun dönemli işsizlik oranıdır. İşsizlik oranı, 12 aydan daha uzun süre işgücü içerisinde işi olmayan ancak iş arayan işgücünün oranını vermekte ve yüzde (%) cinsinden ölçülmektedir. İlgili istatistikler incelendiğinde en yüksek uzun dönemli işsizlik oranına sahip üç ülkenin; Yunanistan (%16,95), İspanya (%9,49) ve İtalya (%6,82) olduğu görülürken, en düşük uzun dönemli işsizlik oranına sahip üç ülkenin ise; Norveç (%0,59), İsrail (%0,46) ve Güney Kore (%0,03) olduğu görülmüştür. Bu oran artması, açık iş sayısının azaldığını ve istihdam olanakları ile ekonominin daraldığını ifade etmektedir. Nitekim eğitimin artmasının uzun dönemli işsizlik oranını da azaltacağı düşünülmektedir.

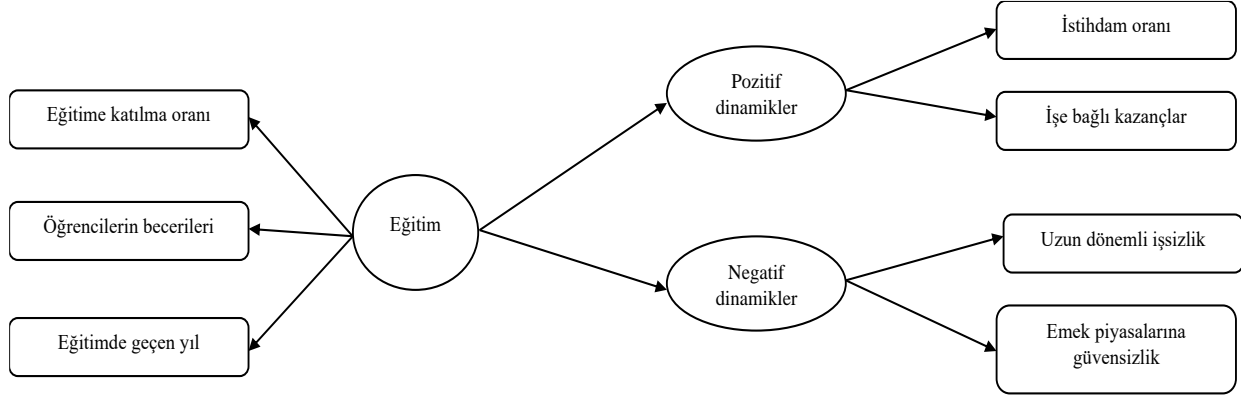
Emek piyasalarının negatif göstergeleri, bir ülkedeki emek piyasalarının zayıfladığını gösteren göstergeler olarak düşünülebilir. Buna göre, emek piyasalarının negatif göstergelerde yani emek piyasasına olan güvensizlik ve işsizlik oranında meydana gelen bir artış, ülkedeki işsizlik oranının ve işsizliğe bağlı gelir kaybı oranının arttığını göstermektedir.

4.4. Araştırmanın hipotezi

Yazındaki araştırmalar ve OECD’de yayınlanan raporlar bağlamında eğitimin; bireylerin ve toplumların bilgi düzeyini, yeteneklerini ve deneyimlerini artıran ve dolayısıyla bireylerin emek piyasasında daha güçlü kendini ifade etmesini sağlayan önemli bir faktör olduğu ortaya konulmaktadır (Kavak, 1997: 23; Sağırılı, 2011: 431–432; OECD, 2014: 14; OECD, 2015: 3; Yardımcıoğlu vd., 2014: 1–2). Bu görüşlerin ışığında çalışmaya konu olan iki hipotez bulunmaktadır.

H₁: Eğitim, emek piyasasının pozitif göstergelerini (istihdam oranı ve işe bağlı kazanç) arttırmaktadır.

H₂: Eğitim, emek piyasasının negatif göstergelerini (emek piyasalarına olan güvensizlik ve uzun dönemli işsizlik oranı) azaltmaktadır.

Şekil 1: Araştırmanın Model Önerisi

4.5. Araştırmanın kısıtları

Araştırmada üç önemli kısıt bulunmaktadır. İlk olarak analizde kullanılan veri seti OECD tarafından ölçülen Daha İyi Yaşam Endeksi'ne ait 2017 verileridir. Analizin yapıldığı dönemde daha güncel bir veri seti henüz yayınlanmamıştır. Farklı yıllar değerlendirildiğinde model sonuçları ve hipotezlere ilişkin kararlar farklılaşabilir. İkinci kısıt, örneklem olarak OECD üye ülkeleri seçilmiştir. Farklı ülke grupları için model sonuçları ve hipotezlere ilişkin kararlar değişebilir. Son olarak modelleme olarak seçilen yöntem YEM'dir. Farklı regresyon modellemesi teknikleri (Lasso, Bridge, vb.) ile farklı sonuçlar elde edilebileceği unutulmamalıdır.

4.6. Araştırmanın bulguları

Araştırmada uygulanan YEM, SmartPLS ile tahmin edilmiştir. Elde edilen modelin uygunluğu madde güvenilirliği, yapı güvenilirliği, ortak varyans, ortak varyansın karekökü ve t değerleri ile araştırılmaktadır (Dülgeroğlu, 2017: 59-60). Aynı zamanda, SmartPLS'de bir modelin tahmin edilmesi için 5.000 yeniden örnekleme yapılması (*bootstrapping*) önerilmektedir (Başol, 2018: 81).

Modeldeki maddelerin güvenilir olabilmesi için maddelere ilişkin harici yüklerinin 0.70'ten yüksek olması gerekirken; modeldeki faktörlerin güvenilir olması için yapı güvenilirlik değerlerinin ve içsel tutarlık değerlerinin 0.60'tan yüksek olması gerekmektedir (Hulland, 1999: 200; Bagozzi ve Yi, 1989: 75). Tahmin edilen modeldeki faktörler, maddeler, madde güvenilirlik, yapı güvenilirlik ve içsel tutarlık değerleri Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3: Modele İlişkin Güvenirlik Değerleri

		Madde Güvenirliği	İçsel Tutarlık	Yapı Güvenirliği
Değişkenler	Maddeler	Harici Yükler		
Eğitim	Eğitime Katılma Oranı	0,851	0,8072	0,6403
	Öğrencilerin Becerileri	0,907		
	Eğitimde Geçen Yıl	0,693		
Pozitif Dinamikler	İstihdam Oranı	0,908	0,8638	0,6902
	İşe Bağlı Kazançlar	0,835		
Negatif Dinamikler	Uzun Dönemli İşsizlik	0,883	0,9297	0,8689
	Emek Piyasasına Olan Güvensizlik	0,979		

Tablo 3; faktörleri, maddeleri, madde güvenirlik, yapı güvenirlik ve içsel tutarlık değerlerini göstermektedir. Modeldeki maddelerin harici yüklerinin 0.70'ten yüksek olduğu (Hulland, 1999: 200), modeldeki faktörlerin yapı güvenirlik değerlerinin 0.60'tan yüksek olduğu (Bagozzi ve Yi, 1989:75) ve modeldeki faktörlerin içsel tutarlık değerlerinin 0.70'den yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre bahsi geçen modeldeki maddeler ve faktörler güvenilirlerdir.

SmartPLS'de tahmin edilen modelin geçerli olması için ise çıkarılan ortak varyans (AVE) değerinin 0.50'den yüksek olması (Bagozzi ve Yi, 1989: 75) ve çıkarılan ortak varyans değerinin karekökünün ilgili sütundaki korelasyon değerlerinden yüksek olması (Fornell ve Larcker, 1981:40) gerekmektedir. Tahmin edilen modeldeki geçerlik değerleri Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4: Modele İlişkin Geçerlik Değerleri

Değişkenler	Yakınsak Geçerlik	Diskriminant Geçerlik		
		1	2	3
1.Eğitim	0,5967	0,7724*		
2.Pozitif dinamikler	0,7605	0,6481	0,8720*	
3.Negatif dinamikler	0,8690	-0,4679	-0,6569	0,9322*

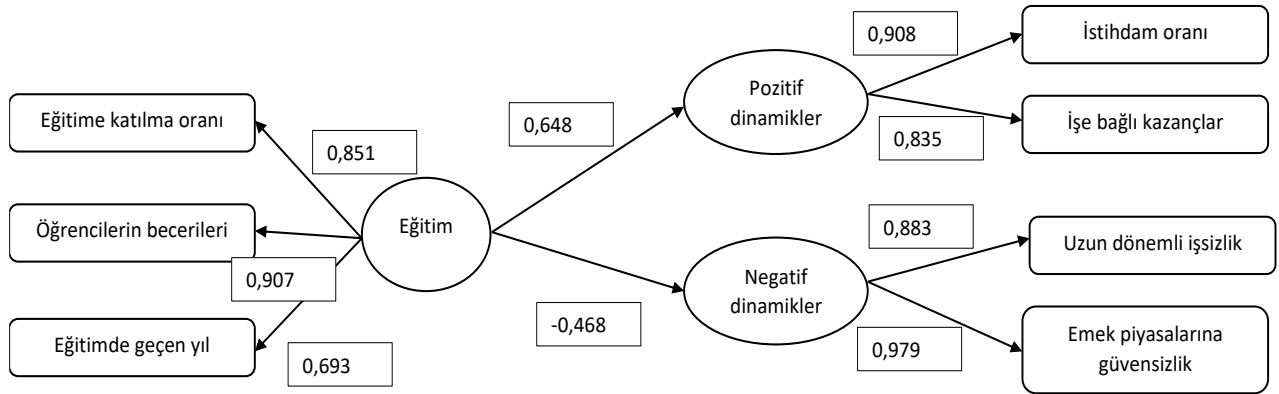
*değerleri AVE değerinin karekökünü göstermektedir.

Tablo 4, tahmin edilen modeldeki geçerlik değerlerini göstermektedir. Buna göre çıkarılan AVE değerlerinin 0.50'den yüksek olduğu (Bagozzi ve Yi, 1989: 272) ve çıkarılan AVE değerlerinin ilgili sütundaki korelasyon değerlerinden yüksek olduğu (Fornell ve Larcker, 1981: 42) tespit

edilmiştir. Buradan hareketle elde edilen model istatistiksel olarak geçerlidir. Aynı zamanda modelin açıklama gücünü ve uyum iyiliğini ölçmek için kullanılan diğer bir gösterge modelin belirlilik katsayısı (R^2)'dir. Elde edilen modelde emek piyasasının pozitif dinamiklerindeki değişimin %42'si ve negatif dinamiklerindeki değişimin %21,9'u eğitim değişkeni tarafından açıklanmaktadır. R^2 değerinin 0,10'dan büyük olması arzu edilmektedir (Doğan, 2019: 50).

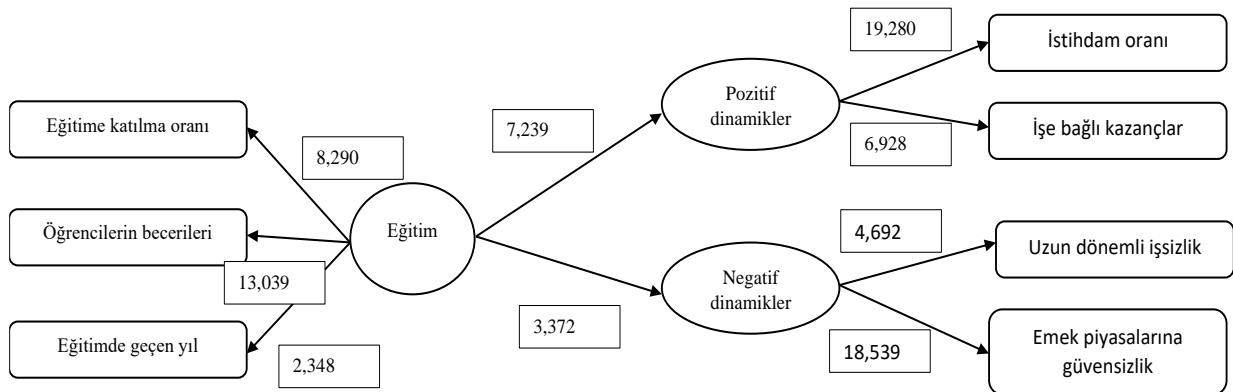
YEM'in değerlendirilmesinde bir sonraki aşama, modelin yollarının ve tahmin edilen katsayı değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının tespiti. İlk olarak yol katsayı değerlerinin (standardize edilmiş regresyon katsayılarının) incelenmesinde elde edilecek değerler SmartPLS'de -1 ile +1 arasında değişmektedir. Tahmin edilen modele ait yol katsayı değerleri Şekil 2'de verilmektedir.

Şekil 2: Tahmin Edilen Modele İlişkin Katsayılar

İkinci olarak modeldeki yolların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını anlamak için t test istatistikleri incelenmelidir. İlgili yola ilişkin t değeri 1,96'dan büyükse model içerisindeki yol anlamlı; t değeri 1,96'dan küçükse model içerisindeki yol istatistiksel olarak anlamsızdır. Tahmin edilen modele ilişkin t değerleri Şekil 3'te verilmektedir.

Şekil 3: Tahmin Edilen Modele İlişkin t Değerleri

Şekil 2 ve Şekil 3 incelendiğinde, modele ait alt boyutlar ile değişkenler arasındaki yollar ve egzogen değişkenler ile endojen değişken arasındaki yollar istatistiksel olarak anlamlıdır. Buradan hareketle eğitim değişkenini oluşturan eğitime katılım oranı (t: 8,29), öğrencilerin becerileri (t: 13,039) ve eğitimde geçen yıl (t: 2,348) değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Aynı şekilde emek piyasasının pozitif dinamiklerini oluşturan istihdam oranı (t: 19,28) ve işe bağlı kazançlar (t: 6,928) değişkenlerinin de istatistiksel olarak anlamlıdır. Emek piyasasının negatif dinamiklerini oluşturan emek piyasalarına olan güvensizlik (t: 18,538) ve uzun dönemli işsizlik oranı (t: 4,692) değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak da araştırmanın hipotezlerini oluşturan eğitimin, emek piyasası dinamikleri üzerindeki etkisi incelendiğinde; eğitimin emek piyasasının pozitif dinamiklerini (t: 7,239) ve negatif dinamiklerini (t: 3,372) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 2’de görüldüğü üzere eğitim değişkeni ile emek piyasasının pozitif dinamikleri arasındaki yol katsayı değeri (0,648) incelendiğinde eğitimin emek piyasalarının pozitif dinamiklerini olumlu yönde etkilemekte olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, eğitim artıkça emek piyasasının pozitif dinamikleri de artmaktadır. Diğer taraftan eğitim ile emek piyasasının negatif dinamikleri arasındaki yol katsayısı (-0,468) incelendiğinde, eğitimin emek piyasasının negatif dinamiklerini azalttığı görülmektedir.

Sonuç olarak, OECD üyesi ülkelerde 2017 yılı Daha İyi Yaşam Endeksi verilerine göre; eğitim, emek piyasasının pozitif dinamiklerini pozitif yönde etkilemektedir. Buradan hareketle eğitimde meydana gelen iyileşmenin ülkedeki istihdam oranını arttırdığını ve işe bağlı kazançlarını arttırdığını söylemek mümkündür. Diğer yandan; eğitim emek piyasasındaki negatif dinamikleri ise negatif yönde etkilemektedir. Diğer bir ifade ile eğitimde meydana gelen bir iyileşme, uzun dönemli işsizliği ve emek piyasalarına olan güvensizliği azaltmaktadır. Elde edilen bulgulardan 2017 yılı için OECD’ye üye ülkeler kapsamında ileri sürülen hipotezlerin kabul edildiği görülmektedir.

5. Tartışma

Mevcut araştırma, OECD üyesi ülkelerde 2017 yılı için eğitimin emek piyasasının pozitif dinamiklerini pozitif yönde etkilemekte olduğunu, emek piyasasındaki negatif dinamiklerini ise negatif yönde etkilemekte olduğunu göstermiştir. Bu sonuç yazındaki birçok araştırmanın sonuçlarıyla uyumludur. Örneğin, Özgüner ve Özgüner (2014) tarafından yürütülen araştırmada, işgücünün eğitim seviyesi ile niteliği ne kadar yüksek olursa, verimliliği ve bu doğrultuda elde ettiği gelir de o derece yüksek olmaktadır sonucuna ulaşmıştır. Bağcı (2018) ise araştırmasında eğitimin işsizlikten kurtulmak için bir yol olduğunu göstermiştir. Diğer yandan Buyruk (2018), eğitilmiş olmak ile istihdama katılmanın ve gelir elde etmenin aynı anlama geldiği günümüzde, daha yüksek gelir elde etmek ve istenilen statüye erişmek için eğitim yatırımlarının gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Girginer (2013) eğitilmiş bireylerin uluslararası rekabette öne çıktığını, verimli olduklarını ve bu nedenle de kariyer planlamalarının daha kolay olduğunu göstermektedir. Nitekim Durkaya ve Hünöğlü (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırma da vasıflı bireylerin elde ettikleri ücretlerin, vasıflı olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bu durumun tam tersini çalışan İçli (2001), düşük ücret karşılığı istihdam edilenlerin genel olarak düşük eğitimliler olduğunu göstermiştir.

Diğer yandan uluslararası eserlerin sonuçları incelendiğinde de mevcut araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmüştür. Örneğin; Becker (1967) eğitimin, bireyin üretkenliğini artıran becerileri veya beşeri sermayeyi sağladığına dikkat çekmiştir. Kiefer (1985) ücretlerin ve verimliliğin belirlenmesinde eğitimin önemli bir rolü olduğunu ifade etmektedir. Card ve Kruger (1996) daha fazla kaynağa sahip okullarda eğitim gören öğrencilerin, daha fazla kazanma şansına sahip olma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Reimer vd. (2008) ise üniversite mezunları için eğitim alanının işsizliği ve mesleki durumu etkilediğini göstermiştir.

Uluslararası yazında mevcut araştırmanın sonuçlarıyla uyumlu olmayan araştırmalar da mevcuttur. Örneğin, Gebel (2011) tarafından kaleme alınan çalışma, işgücü piyasasındaki artan durgunluk sebebiyle yüksek eğitimli mezunların daha hızlı ve daha yüksek statüde iş bulma şansının azalacağına dikkat çekmektedir. Allmendinger (1989) ise eğitimsel kazanımların mesleki ödüller üzerindeki etkilerinin, eğitim sistemine bağlı olduğunu göstermiştir. Özellikle eğitim sistemini ikiye ayırarak emek piyasası üzerindeki etkisini incelemiş ve bireyin tabakalı bir sistemde eğitildiğinde, mesleki statüsünün eğitimsel kazanımla güçlü bir şekilde belirlendiğini göstermiştir. Diğer taraftan sınıflandırılmamış sistemlerde eğitim durumu ile mesleki statü arasındaki ilişkinin daha zayıf olduğunu belirlemiştir.

Mevcut araştırma, yapılan yazın incelemeleri ve ileri sürülen hipotezler doğrultusunda, emek piyasaları dinamiklerinde iyileşme olabilmesi için eğitimin önemli bir gösterge olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda hem bireylerin hem işletmelerin hem de devletlerin eğitim sistemi politikalarının düzenlenmesi ve iyileştirilmesi için kendine düşen adımları atmaları gerekmektedir. Özellikle işletmelerin işe alım, terfi ve eğitim stratejileri hakkında bilgi edinmeleri ve bu tür stratejilere göre bir sınıflandırma yapmaları önerilebilir. Bu doğrultuda yüksek eğitim kurumları; eğitim programlarını çeşitlendirip, ihtisaslaşmaya yönelik planlamalar yapmalıdır. Ayrıca üniversite-sanayi işbirliği de eğitimin beceri ve yetkinliğe dönüşmesinde etkin bir strateji olarak görülebilir.

Bu bilgiler ışığında, eğitime yapılacak olan yatırımların artması, eğitime ulaşmada eşitliğin sağlanması ve işgücü piyasasına yönelik efektif eğitim programlarının yapılandırılması bir yandan bireylerin iş ve yaşam tatminlerinin artmasına, bir yandan örgütlerin verimlilik seviyelerinin yükselmesine, diğer yandan ise ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlayabilecektir. Böylece eğitime yapılan yatırımlar bir ülkedeki tüm aktörleri pozitif yönde etkileyebileceği gibi, emek piyasası dinamiklerini de olumlu yönde iyileştirebilecektir.

Gelecek çalışmalarda OECD ülkelerinin yanı sıra farklı ülke grupları (AB, BRICS vb.) ve farklı dönem verileri için eğitimin emek piyasaları üzerindeki etkisi incelenebilir. Araştırmada kullanılan YEM metodunun yanı sıra, panel veri analizi ya da regresyon modellemesi yöntemleri de uygulanabilir.

6. Sonuç

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve küreselleşme ile birlikte emek piyasasında gözlenen değişimlere uyum sağlayacak vasıflı işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimin bu ihtiyacı karşılama noktasındaki rolü ve etkisinin ne olduğu sorusu bu araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Buradan hareketle, araştırmada eğitimin emek piyasası dinamikleri üzerindeki etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır. 2017 yılı için OECD'ye üye 35 ülkeye ait Daha İyi Yaşam Endeksi veri seti ile çalışılmış ve SmartPLS programı ile YEM tahmin edilmiştir. Elde edilen modelde eğitim değişkeni; eğitime katılma oranı öğrencilerin becerileri ve eğitimde geçen yıl alt göstergeleriyle, emek piyasası dinamikleri ise; istihdam oranı, işe bağlı kazançlar, uzun dönemli işsizlik oranı ve emek piyasasına olan güvensizlik alt göstergeleri ile tanımlanmıştır.

Çalışmada “eğitimin, emek piyasasının pozitif göstergelerini (istihdam oranı ve işe bağlı kazanç) arttırdığı” ve “eğitimin, emek piyasasının negatif göstergelerini (emek piyasalarına olan güvensizlik ve uzun dönemli işsizlik oranı) azalttığı” hipotezleri test edilmiştir. Araştırmanın sonucunda eğitimin; emek piyasasının pozitif dinamiklerini pozitif yönde etkilediği; emek piyasasının negatif dinamiklerini ise negatif yönde etkilemekte olduğu sonucu elde edilmiştir. Diğer bir ifade ile eğitimde meydana gelen iyileşmenin ülkedeki istihdam oranını ve işe bağlı kazançları arttırdığı, diğer taraftan uzun dönemli işsizliği ve emek piyasalarına olan güvensizliği ise azalttığı ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akar, S. (2014). "Türkiye'de İyi Yaşam İndeksi: OECD Ülkeleri ile Karşılaştırma". *Journal of Life Economics*, 1(1): 1-12.
- Allmendinger, J. (1989). "Educational Systems and Labor Market Outcomes". *European Sociological Review*, 5(3): 231–250.
- Altunöz, U. (2020). "Türkiye’de İşgücü Piyasasında Eğitim Seviyesi Genç İşsizlik Üzerindeki Etkili mi? Ekonometrik Analiz". *Journal of Ekonomi Türkiye Ekonomisi I*, 1–4.
- Bagozzi, R. P. ve Yi, Y. (1989). "The Degree of Intention Formation as a Moderator of the Attitude-Behavior Relationship". *Social Psychology Quarterly*, 52(4): 266-279.
- Bağcı, E. (2018). "Eğitim Düzeyinin İşsizlik Üzerindeki Etkisi Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırılması". *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (FESA)*, 3(1): 348-358.
- Başol, O. (2018). "OECD Ülkelerinde Yaşam Tatmini Üzerine Bir Değerlendirme". *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 20(3): 67-86.
- Bayram, N. (2010). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş AMOS Uygulamaları*. İstanbul: Ezgi Kitabevi.
- Becker, G.S. (1967). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. New York: Columbia University Press.
- Beltekin, N. (2014). "İşgücü Talebi ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Analiz (İş İlanları Örneği)". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51): 226-240.
- Better Life Index, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=BLI>, (Erişim: 11.01.2020).
- Buyruk, H. (2018). "Gelişen Teknolojiler, Değişen İşgücü Nitelikleri ve Eğitim". *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14): 599-632.
- Card, D. ve Krueger, A. (1996). "Labor Market Effects of School Quality: Theory and Evidence". *National Bureau Of Economic Research, Working Paper 5450*.
- Cerev, G. ve Yenihan, B. (2017). "İşgücü Piyasası Temel Kavramları Doğrultusunda Elazığ İli İşgücü Piyasasının Mevcut Durumu ve Analizi". *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 77-90.
- Chen, Z. ve Wu, Y. (2007). "The Relationship Between Education and Employment: A Theoretical Analysis and Empirical Test". *Front. Econ. China*, 2(1), 187–211.
- Çalışkan, Ş. (2007). "Eğitim-İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi". *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13): 284-308.
- Doğan, D. (2019). *SmartPLS ile Veri Analizi*. Ankara: Zet Yayınları.
- Durkaya, M. ve Hüsnüoğlu, N. (2018). "İstihdamda Eğitimin Rolü". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(41): 50-69.
- Dülgeroğlu, İ. (2017). "Son Tüketicilerin Değer Bilinci ve Fiyat-Kalite İlişkilerinin İnternet Üzerinden Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Kırklareli İlinde Bir Araştırma". *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1): 53-63.
- Dülgeroğlu, İ. ve Başol, O. (2017). "İş Stresi ve Çalışma Yaşamı Kalitesi Algısının Yansımaları: Satış Temsilcileri Üzerine Bir Araştırma". *Business and Economics Research Journal*, 8(2): 293-304.

- Eğinli, A. T. (2009). "Çalışanlarda İş Doyumu: Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının İş Doyumuna Yönelik Bir Araştırma". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3): 35-52.
- Erden, M. (2011). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- Fornell, C. ve Bookstein, F. L. (1982). "Two Structural Equation Models: LISREL and PLS Applied to Consumer Exit-Voice Theory". *Journal of Marketing Research*, 19(4): 440-452.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). "Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error". *Journal of Marketing Research*, 18(1): 39-50.
- García-Mainar, I. ve Montuenga, V. M. (2005). Education Returns of Wage Earners and Self employed Workers: Portugal vs. Spain. *Economics of Education Review*. (24): 161-170.
- Gebel, M. (2011). Hard Times for the Less Educated: Education and Labor Market Entry in East Germany After Reunification. In: I. Kogan, C. Noelke and M. Gebel (eds.) Making the transition. *Education and labor market entry in Central and Eastern Europe*. Stanford: Stanford University Press, 58-84.
- Genç, T. (1991). "Toplumsal İşbölümü". *Eğitim ve Bilim*, 15(80): 48-56.
- Girginer, N. (2013). "Eğitim-İşgücü İlişkileri Açısından Türkiye'nin AB Üyesi Ülkelerle Karşılaştırılması". *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 5(10): 91-102.
- Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). "Türkiye’de Eğitim Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma". *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(1): 59-72.
- Hair, J. F., Sarstedt, M., Ringle, C. M. ve Mena, J. A. (2012). "An Assessment of the Use of Partial Least Squares Structural Equation Modeling in Marketing Research". *Journal of the Academy of Marketing Science*, 40(3): 414-433.
- Hoşgörür, V. ve Gezgın, Ö. G. (2005). "Ekonomik ve Sosyal Kalkınmada Eğitim". *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2): 1-11.
- Hulland, J. (1999). "Use of Partial Least Squares (PLS) in Strategic Management Research: A Review of Four Recent Studies". *Strategic Management Journal*, 20(2): 195-204.
- Işığışok, Ö. (2011). *İstihdam ve İşsizlik*. Bursa: Ekin Yayınları.
- İçli, İ. (2001). "Eğitim, İstihdam ve Teknoloji". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(9): 65-71.
- Kavak, Y. (1997). "Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13): 21-26.
- Kızılloluk, H. (2007). "Ekonominin Eğitimin Amaçları ve İçeriği Üzerindeki Etkileri". *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1): 21-30.
- Kiefer, N. (1985). "Evidence on the Role of Education in Labor Turnover". *The Journal of Human Resources*, 20(3): 445-452.
- Kwong, K ve Wong, K. (2013). "Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) Techniques Using SmartPLS". *Marketing Bulletin*, 24(1): 1-32.
- Muradova, T. (2007). "İnsan Kaynakları Yönetiminde Eğitim ve Geliştirmenin Önemi". *Khazar Journal Of Azerbaijani Studies*, 10(3-4): 75-84.
- Nunez, I., ve Livanos I. (2010). "Higher Education and Unemployment in Europe: An Analysis of The Academic Subject and National Effects". *Higher Education*, 59(4): 475-487.
- OECD.Stat, <https://stats.oecd.org>.

- OECD. (2014). Education at a Glance 2014. Education at a Glance: OECD Indicators. Erişim: <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>
- OECD (2015). OECD Skills Outlook 2015.
- Orhan, O. Z. ve Erdoğan, S. (2008), *İktisada Giriş*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Özçalık, M. ve Durmuş, S. (2014). "Türkiye’de Özel İstihdam Bürolarının Emek Piyasası Etkinliğine Katkıları". *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(7): 39-52.
- Özgüner, M. ve Özgüner, Z. (2014). "Sosyal Sermaye İle Beşeri Sermaye İlişkisi ve Etkileşimi". *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3): 364-375.
- Öztürk, N. (2005), "İktisadi Kalkınmada Eğitim Rolü", *Sosyoekonomi Dergisi*, 1(1): 27-44.
- Reimer, D., Noelke, C. ve Kucel, A. (2008). "Labor Market Effects of Field of Study in Comparative Perspective: An Analysis of 22 European Countries". *International Journal of Comparative Sociology*, 49(4-5): 233-256.
- Sağ, V. (2003). "Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine". *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1): 11-25.
- Sağır, M. (2016). "İşveren Markası Algısı: İnsan Kaynakları Faaliyetleri, Çalışma Ortamı ve Tazminat-Kazanç Boyutları ile Turizm Fakültelerinde Bir Uygulama". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(14): 415-439.
- Sağır, M. (2011). "Eğitimin Küreselleşmesi". *Journal of Social Policy Conferences*, 0 (53): 423-475.
- Şen, M. (2018). "İşsizlikte Mücadelede İşkur Mesleki Eğitim Kurslarının İstihdama Katkısı: Trabzon İlinde Bir Araştırma". *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(18): 200-220.
- Şentürk, F. (2015). "Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdamın Yapısı". *Sosyal Güvenlik Uzmanları Derneği Sosyal Güvenlik Dergisi*, 7: 113-143.
- Tüter Şahinoğlu, K. ve Giray Yakut, S. (2019). "An Evulation on Effect of Freedoms on Economic Performance with Structural Equation Modeling", *EKOIST Journal of Econometrics and Statistics*, 30: 1-20.
- Wu, C. C. (2011). "High Graduate Unemployment Rate and Taiwanese Undergraduate Education". *International Journal of Educational Development*, 31: 303-310.
- Yamak, R., Abdioğlu, Z. ve Mert, N. (2012). "Türkiye’de İşgücüne Katılımı Belirleyen Faktörler: Mikro Ekonomik Analiz". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 41-58.
- Yardımcıoğlu, F., Gürdal, T. ve Altundemir, M. E. (2014). "Eğitim ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: OECD Ülkelerine İlişkin Panel Eşbütünlük Analizi (1980-2008)". *Eğitim ve Bilim*, 39(173): 1-12.